

Role věku, pohlaví a typu školy při formování sebehodnocení adolescentů

Adolescence je obdobím zhruba od 15 do 20 (22) let (Macek, 2003). Začátkem střední a pozdní adolescence přichází postupně snižování lability. S tím se i zvyšuje extravertnost, snižuje impulzivita, rozvíjí se schopnost seberegulace, rozšiřují se city v erotických vztazích, estetickém a mravním citění. Většího významu nabývají vrstevnické a přátelské vztahy, díky nimž se může zlepšit vztah sám k sobě (Macek, 2003).

Výsledky meta-analýzy (Orth et al, 2018) ukazují, že přibližně od 15 let věku začíná sebevědomí výrazně růst. Tento nárůst odpovídá teoretickým předpokladům, že střední a pozdní adolescence jsou obdobím, kdy dospívající získávají větší osobní autonomii a větší kontrolu nad svými životy. Tento pocit zvládnání a kompetence je důležitý pro růst sebehodnocení. Přestože adolescenti procházejí významnými změnami, období adolescence, podle nových poznatků (Orth et al, 2018), není pro většinu mladých lidí obdobím dramatického poklesu sebevědomí. Zatímco někteří dospívající mohou mít určité problémy, většina z nich si udržuje stabilní sebevědomí nebo zažívá jeho růst.

Studie Baleva (1996, in Minev et al, 2018) potvrdila genderové rozdíly v sebehodnocení. Výsledky ukazují, že dívky vykazují nižší úroveň sebehodnocení než chlapci. Dívky se zdají být zranitelnější, mají k sobě více negativní postoj. Chlapci se považují za nezávislejší a cennější. Dívky jsou oproti chlapcům více ovlivněny názory ostatních a mají tendenci ke konformismu.

Významným faktorem formujícím sebehodnocení v období adolescence jsou výkonové charakteristiky, které jsou úzce spjaty se školním prostředím (Macek, 2003). Typ navštěvované školy, gymnázium či střední odborná škola, může vytvářet odlišné nároky na „ideální já“ adolescenta, jehož představa je v tomto věku zásadní (Macek, 2003). Pocit zvládnání specifických školních výzev a následná seberealizace jsou klíčovými mechanismy, které u studentů obou typů škol mohou přispívat k získávání osobní autonomie, kontroly nad vlastním životem a následnému růstu sebehodnocení (Orth et al., 2018).

Práce vychází z dat získaných v rámci mé vlastní bakalářské práce zaměřené na Roli rodiny ve formování sebehodnocení adolescenta. Výzkumný soubor tvoří celkem 119 respondentů v rozmezí 15 až 19 let, z toho je 88 žen (73,9 %) a 31 mužů (26,1 %). Z hlediska typu školy je 70 respondentů studenty středních odborných škol (58,8 %) a 49 studenty gymnázií (41,2 %). Pro statistické zpracování dat byla použita **lineární regresní analýza**, která

umožňuje zkoumat vztah mezi závislou proměnnou a souborem spojitych i kategoriálních prediktorů.

Použité proměnné:

Nezávislá proměnná

- Míra sebehodnocení

Závislá proměnná

- Věk
  - 15
  - 16
  - 17
  - 18
  - 19
- Pohlaví
  - Muži
  - Ženy
- Typ navštěvované školy
  - Střední škola
  - Gymnázium

Výsledky vícenásobné lineární regrese ukázaly, že model vysvětlil 6,5 % variability v míře sebehodnocení adolescentů ($R^2 = 0,065$). Celkový model byl na hranici statistické významnosti ($p = 0,050$). Podrobné hodnoty regresních koeficientů, testových statistik a hladin významnosti jsou uvedeny v Tabulce 1.

Tabulka 1: Souhrnné statistiky regresního modelu

Model	Koeficient determinace	Testová statistika F	P hodnota
	0,06	2,67	0,05

Z výsledků vyplývá, že **jediným statisticky významným prediktorem** sebehodnocení je v tomto modelu **pohlaví** ($F = 5,072$; $p = -0,209$). Ostatní proměnné (věk a typ školy) nemají na sebehodnocení statisticky významný vliv, neboť jejich p-hodnoty jsou vyšší než běžně přijímaná hladina významnosti. Podrobné výsledky testování jednotlivých regresorů jsou shrnuty v Tabulce 2.

Tabulka 2: Testy statistické významnosti jednotlivých regresorů

Regresor	F	P-hodnota	Míra účinku
Věk	0,55	0,45	0,07
Pohlaví	5,07	0,02	- 0,20
Typ školy	1,74	0,18	0,13

Jak ukazují výsledky vícenásobné lineární regrese (viz Tabulka 3), statisticky významným prediktorem sebehodnocení bylo pouze pohlaví. Ženy vykazovaly ve srovnání s muži nižší míru sebehodnocení. Naopak věk ani typ navštěvované školy se jako významné prediktory neprokázaly. Výsledky tedy naznačují, že rozdíly v sebehodnocení adolescentů souvisejí především s pohlavím, nikoli s věkem či typem školy.

Tabulka 3: Regresivní koeficienty

Regresor	β	t	p	β^*
Věk 15	-2,56	-0,78	0,43	-0,11
Věk 16	0,98	0,32	0,74	0,04
Věk 17	2,37	0,73	0,46	0,09
Věk 18	0,48	0,15	0,87	0,01
Věk 19	0,00			
Pohlaví žena	-4,71	-2,26	0,02	-0,21
Pohlaví muž	0,00			
Gymnázium	-2,86	-1,44	0,15	-0,14
Střední škola	0,00			

Z výsledků provedeného výzkumu vyplývá, že míra sebehodnocení adolescentů je do značné míry stabilní v průběhu věku 15 až 19 let a neprokazuje statisticky významné rozdíly podle typu navštěvované školy, ať už se jedná o gymnázium nebo střední odbornou školu. Naopak pohlaví se ukázalo jako významný prediktor sebehodnocení – dívky vykazují nižší míru sebehodnocení než chlapci, což koresponduje s předchozími výzkumy. Celkově tedy lze konstatovat, že rozdíly v sebehodnocení adolescentů jsou primárně determinovány pohlavím, což zdůrazňuje potřebu cílené podpory rozvoje pozitivního sebehodnocení především u dívek.

Data a další informace o této zprávě jsou dostupné na adrese <https://dostal.vyzkum-psychologie.cz/stat4?i=695>.

Literatura

Macek, P. (2003). *Adolescence*. Praha: Portál.

Minev, M., Petrova, B., Mineva, K., Petkova, M., & Strebkova, R. (2018). Self-esteem in adolescents. *Trakia Journal of sciences*, *16*(2), 114-118. doi:10.15547/tjs.2018.02.007

Orth, U., Erol, R. Y., & Luciano, E. C. (2018). Development of self-esteem from age 4 to 94 years: A meta-analysis of longitudinal studies. *Psychological bulletin*, *144*(10), 1045.
<https://doi.org/10.1037/bul0000161>